

Street art, graffiti, mural

Street art, graffiti a mural jsou fenomény posledních let. Stávají se součástí veřejného prostoru především velkých měst. Je to typ umělecké tvorby, jež vzbuzuje značnou pozornost a řadí se mezi nejdiskutovanější témata současného umění.

Graffiti vstoupilo do prostoru města přibližně v sedmdesátých letech. Streetartové intervence do veřejného prostoru se objevují od konce devadesátých let a postupně se stále více rozmáhají. Mural art je pak spíše specifickým případem street artu. Jeho vznik je ve většině případů iniciován objednatelem a tak je fakticky druhem umění ve veřejném prostoru.

Street art má zvláště rozpolcenou povahu, je formou „alternativního“ umění a jeho charakter je aktivistický či přímo intervenční, neboť, alespoň ve svých počátcích, neusiloval o institucionální podporu. Jedná se o individuální vstup do veřejného prostoru a jeho aktivity mohou být chápány jako ilegální. Respektive, obvykle se jedná o tvorbu nepovolenou, která vzniká bez svolení a podpory úřadů nebo majitelů objektů, na které jsou díla umísťována – což je především případ graffiti. Z tohoto důvodu se street art mnohdy pohybuje na hraně legality – může být kvalifikován jako poškozování cizí věci a autorovi za něj hrozí trestní řízení. Většina představitelů street artu proto vystupuje pod přezdívkami nebo působí zcela anonymně, někteří svou totožnost nechťejí odhalit. Zároveň však dochází k institucionálnímu uznávání street artu, existuje už specifický „kánon“ umělců street artu a v posledních letech bývá prezentován i v klasických výstavních síních a galeriích. Street art tedy tvoří vlastní subkulturu, zároveň se ale včleňuje i do stávajících uměleckých a institucionálních struktur.

Street art používá nejrůznější postupy převzaté z výtvarného umění. Jeho umělecký projev není vymezen námětem ani technikou, zahrnuje nejrůznější podoby – nejčastěji se vyskytuje nástěnná malba vytvářená speciálními barvami a spreji, graffiti, šablony (stencil graffiti), nálepky, plakáty, instalace, trojrozměrné objekty, mozaiky, pletené nebo háčkované aplikace, videoprojekce, ale objevuje se i guerillové zahradničení a různé typy performancí.

Street art je akt sociální intervence. Můžeme ho chápat jako snahu vydobýt si v městském prostředí vlastní teritorium (což jsou historické počátky graffiti) nebo jako touhu podílet se na přetváření a obohacení města a tím v něm zanechat svůj otisk. Postupně se do street artu dostává i sociální a politický rozměr (viz např. Jean Michel Basquiat, Keith Haring, Banksy, Shepard Fairey). Vznikají tak aktivity, které se snaží reflektovat politické a sociální vztahy. Tato tvorba již vzniká na objednávku a je k ní zapotřebí rozměrných ploch. Na tomto základě se konstituoval mural art.

Street art je stylově nesmírně rozrůzněný, každý region, často pouhá městská čtvrť, má svůj streetartový výraz, který se proměňuje s příchodem nových kulturních trendů. Zároveň jsou ale jeho tvůrci velice propojení prostřednictvím internetu a tak to, co vznikne na jedné straně světa, může ovlivnit malbu v jiné části planety. Se street artem se můžeme setkat po celém světě a prakticky každé větší město se může pochlubit streetartovými výtvoři. Několik lokalit je však pro tento fenomén považovaných za klíčové, neboť jsou úzce spojeny s průkopníky street artu či vznikem určitých streetartových technik či stylových

tendencí. Mezi světové metropole street artu patří města Berlín, Londýn, Paříž, New York, Los Angeles, São Paulo či Melbourne.

Literatura:

Tomáš Pospiszyl, István Lékó, *Street Art Praha*, Arbor Vitae, Praha 2007.

Eva Grabmüllerová, *Street art – vandalismus nebo umění?* KTF UK, 2012.

Marek Kulhavý, *Mural art a jeho vývoj v České republice*, KTF UK, 2019.